

Putin şikes ýeten harizmasyny Idlib bilen düzetjek bolýarmy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Putin şikes ýeten harizmasyny Idlib bilen düzetjek bolýarmy?

PUTIN ŞIKES ÝETEN HARIZMASYNY IDLIB BILEN DÜZETJEK BOLÝARMY?

Gurban baýramynda Siriýanyň Idlib şäherinde hüjüm edijilikli çozuşlar bolup geçdi, ýene-de birgiden adam wepat boldy. «Wagner» konfliktiniň yzysüre Russiýanyň bu hüjümleri gurnamagy nämäni aňladýar?

Siriýanyň demirgazyk-günbataryndaky Idlib welaýaty 2011-nji ýyldan bäri ýurduň prezidenti Beşar Esady agdarmaga dyrjaşýan gozgalaňçy we jihatçy toparlaryň iň soňky süreni.

Içerki çaknyşyklaryň azlyk etmeýän şäheri käbirleriniň pikirine görä sebitiň täze Gazzesi.

Siriýanyň türk serhedinde ýerleşen we 3,5 millionlyk ilaty bolan Idlibe gönükdirip Russiýanyň goldaýan siriýa hökümeti şäheri yzyna gaýdyp almak üçin operasiýa geçirdi. Onlarça adam öldi, ýaralandy, bir bazar weýran edildi.

Siriýanyň adam hukuklary boýunça synçy merkezi bolsa 25-nji iýunda Russiýa degişli söweşjeň uçarlaryň Siriýanyň demirgazyk-günbataryndaky Idlibi nyşanalandygyny, operasiýanyň dowamynda ölenleriň otuza ýetendigini, şol sanda ýaralananlaryň hem bardygyny mälim etdi.

Russiýanyň Harby-Howa Güýçleriniň nyşanasyna alynanlaryň arasynda «Heýet Tahrir el-Şam» (HTŞ) terrorçy guramasynyň obýektleriniň bardygy-da öňe sürülýär.

Gürrüňi gidýän operasiýanyň «Wagner» konfliktinden bir gün soň amala aşyrylandygy aýdylýar.

Esadyň hasabyna söweşýän güýçleriň bolsa 27-nji iýunda Halabyň günbatar sebitindäki Al-Ruwaiha posýologyny bombalandygy habar berilýär.

Munuň bilen birlikde nyşana alynan ýerleriň arasynda şäherin günortasynda ýerleşýän Jebel Zawiýedäki Benin we Sarjah posýoloklarynyňam bardygy aýdylýar. Bu posýoloklaryňam şol bir görnüşde top okuna tutulandygy öňe sürülýär.

Rus howa hüjümleriniň bolsa Idlibiň günortasyndaky obanyň töwereginde nyşanalandygy mälim edildi.

27-nji iýunda bolup geçen top atyşlarynyň Türkiýäniň Hataý welaýatynyň araçäk etraplaryndanam eşdilendigini aýdýanlar bar.

Hüjümlerden bir gün Siriýanyň SANA resmi habarlar gullugy Siriýanyň Daşary işler ministri Faýsal el-Mikdad bilen Russiýanyň Daşary işler ministriniň orunbasary Sergeý Werşininiň duşuşyk geçirendigini habar berýär.

Sergeý Werşinin

Siriýanyň Goranmak ministrligi rus hüjümleriniň hökümetiň garamagyndaky Hama we Lazkiýe etraplarynda raýatlary öldüren hüjümlere berlen jogap hökmünde amala aşyrylandygyny mälim etdi.

BMG bolsa Idlibdäki gapma-garşylygyň möwjemeginden gaýgylanýandygyny we doly gurşawly urşuň gyrgynçylyga sebäp bolup biljegini ýatlatdy.

• Siriýa 2019-njy ýylyň dinamikalaryna gaýdyp barýarmy?

Terrorizme we radikallaşmaga garşy göreş boýunça ylmy-barlag merkezinden Serhat Ahmet Erkmen Siriýada 2019-njy ýylyň dinamikalaryna dolanyp gelinendigini öňe sürýär. Erkmen sosial mediýada paýlaşan ýazgysynda «Bir aý öň Russiýa Idlibde howa hüjümlerine başlady. On gün oň siriýa goşuny Halabyň etegine üýşmegini ýygylaşdyrdy. Bir hepdeläp Idlibde gazaply rus howa hüjümleri bolup geçdi. 2023-nji ýylyň ikinji ýarymynda Siriýada işler ýowuzlaşjaga meňzeýär» diýdi.

- **«Idlib hüjüminiň arasynda wagtlary salynandygy täsiri»**

Bu pikir bolsa Türkiýäniň Beýkent uniwersitetiniň mugallymy Kemal Olçara degişli. Olçar sebitde hereket edýän aktýoryň köpdügi ýatladyp, Türkiýä 130 km ýakynlykdaky Idlibe Ýakyn Gündogarda bolup geçjek esasy uruşda partlamaga golaý ilkinji ýerleriň biri hökmünde baha berýär:

– Iňňän aýgytlaýjy nokat, ara wagtlary salynmagynyň özem täsiri. Idlibdäki bu hüjüm bilşiniň ýaly ýaragly gozgalaň bolan gününüň ertesi bolup geçdi. Edil gozgalaň bolup durka-da Kiýewe hüjüm edildi. Iki hüjüm ediljekli çözüş amala aşyryldy. Munuň aňyrsynda aýratynam Goranmak ministri Şoýgunyň ýitiren abraýyny dikeltmegiň we Putiniň at-abraýynyň täzeden dikeltmegiň pikirini ýatan bolmagy mümkin. Meniň pikirimçe mundan beýläk Russiýa ýitiren abraýynyň öwezini doldurmak üçin hasam köp gudurasa gerek. Hususanam Ukrainada. Siriýada bolsa her mümkinçilik tapan pursaty deň ýatmaz. Çünki Putin indi beter dara-dire ýagdaýa düşdi. Ol gazap atyna atlanyp, bu iki ýurduň üstüne eňteriler. – Olçar sözüniň üstüni ýetirip: – Putin bu girdapdan ýitgisiz gaýdyp gelse, mundan soňky režimini-de, at-abraýyny-da kepillik astyna alar. Emma urgusy boş geçse, bu girdapdan çykyp-çykmanka Russiýanyň režimine düýpli howp abanar – diýýär.

Moskwa 2015-nji ýyldan bäri Siriýanyň hökümetine howa goldawyny berip gelýär.

Idlibde 2020-nji ýyldan bäri köp sanly howa hüjümi gurnaldy. Hüjümleriň sanyny anyk bilmek kyn.

Munuň bilen birlikde 2020-nji ýylyň 27-nji fewralynda türk harby konwoýynyň bombalanmagy, 2022-nji ýylyň 22-nji iýulynda

raýatlaryň ýaşaýan zolagy hökmünde görkezilen bazara edilen hüjüm hem öň hatara çykýar.

Türkiýäniň serhedine golaý ýerde oppozision toparlar rus we Siriýa hökümetiniň hüjümlerini agsatmaga çytraşýar. 2020-nji ýylyň 27-nji fewralynda Russiýanyň we Siriýanyň Ýaragly Güýçleriniň Idlib şäherinde Türk Ýaragly Güýçleriniň garamagyndaky harby bölümiň üstüne eden howa hüjümi otuz alty türk esgeriniň wepat bolmagyna getiripdi.

Agzalan hüjüm Türkiýäniň Siriýadaky Graždanlyk urşunyň çäginde ýeke gezekde çeken iň uly ýitgisi hökmünde hasaba alyndy.

2020-nji ýylyň 5-nji martynda bolsa Türkiýe bilen Russiýanyň Idlib dartgynlylygyny azaltmak sebitinde ýola goýmak üçin ylalaşyga gelen ýarashyk müddeti başlapdy.

Idlibde ýaşaýan üç ýarym million adamyň aglabasy lagerlerde iň ýaramaz şertlerde öý-öwzaryndan jyda düşürilen adamlardan ybarat.

Siriýada 2011-nji ýylda başlan graždanlyk urşunda ýarym milliondan gowrak adamyň ömür tanapy üzüldi.

Hökümete garşy çykýan parahatçylykly demonstrasiýalary-da gazap bilen basyp ýatyrýan Esadyň agdarylmagy üçin turan gozgalaň bulam-bujarlyga getiren çaknyşyga öwrülipdi.

Dora MENGÜÇ.

Sişenbe, 27.06.2023 ý. Publisistika